

ефективності вирішення яких залежать перспективи розвитку суспільства.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про судову експертизу» судово-експертну діяльність здійснюють на принципах законності, незалежності, об'єктивності й повноти дослідження [1]. Зазначимо, що судовому експерту заборонено використовувати свої повноваження з метою отримання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки та пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб.

Співробітники судово-експертних установ України є носіями культурних цінностей у сфері права та своїми діями, прийнятими рішеннями, характером поведінки впроваджують не просто культуру, а цілу низку правових цінностей, що перебувають під охороною права.

Вважаємо, що професійна культура забезпечує необхідний рівень виконання професійних функцій і можливість подальшого постійного саморозвитку та само-

вдосконалення. Вона виявляється через єдність особистісних і професійних якостей кожної особистості, рівень знань у певній галузі та фахові компетенції, що сприяє соціальному й духовному розвитку.

Сьогодні актуальною є потреба у вивченні, визначенні й аналізі комплексу якостей, які формуються у співробітників судово-експертних установ на початку їхньої професійної діяльності та вдосконалюються, застосовуються й реалізуються в подальшій роботі у сфері судової експертизи та криміналістики.

Отже, для співробітників судово-експертних установ України наявність високого рівня професійної культури є базовою передумовою якісного виконання професійних обов'язків.

Список використаної літератури

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ (зі змін. та допов.) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 28. Ст. 232.

О. С. Саїнчин,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри галузевого права Херсонського державного університету,
м. Одеса, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0243-7524>, e-mail: sainshin@ukr.net

В. К. Барвенко,

кандидат юридичних наук, суддя Комінтернівського районного суду Одеської обл., м. Одеса, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5220-6164>, e-mail: vita-bavariamunhen@gmail.com

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

Анотація. Розвиток наукових і технічних знань розширює спектр судових експертиз, які може призначити слідчий під час досудового розслідування злочинів проти довкілля (зокрема, порушення правил охорони вод). Зосереджено увагу на можливостях експертиз, які найчастіше проводять у кримінальному провадженні.

Ключові слова: екологічні злочини, розслідування, експертизи та їх види.

Abstract. The development of scientific and technical knowledge expands the range of forensic examinations that can be appointed by the investigator during pre-trial investigation of crimes against environment, including violations of water protection rules. Attention is drawn to capabilities of those forensic examinations which are most often conducted in criminal proceedings.

Keywords: environmental crimes, investigation, forensic examinations and their types.

Аннотация. Развитие научных и технических знаний расширяет спектр судебных экспертиз, которые может назначить следователь во время досудебного расследования преступлений против окружающей среды (в том числе, нарушения правил охраны вод). Сосредоточено внимание на возможностях экспертиз, которые чаще всего проводят в уголовном производстве.

Ключевые слова: экологические преступления, расследование, экспертизы и их виды.

Ефективною формою використання спеціальних знань під час розслідування злочинів проти довкілля (зокрема, порушення правил охорони вод) є судова експертиза.

Залучення експерта, призначення та проведення експертизи має відбуватися за матеріалами кримінального провадження щодо екологічних злочинів лише тоді, коли є необхідність за допомогою висновку експерта встановити обставини та наслідки злочину проти довкілля та винну особу. Закон не передбачає призначення експертизи для вирішення питань, що потребують спеціальних знань, які не виходять за межі професійної підготовки слідчого або прокурора, тобто, для вирішення питань правового характеру. Ст. 242 Кримінально-процесуального кодексу України (далі — КПК) передбачає, що не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права [1]. На думку М. Г. Щербаковського, така норма є суттєвим нововведенням, дотепер точиться дискусія про можливість призначення так званих правових експертиз, що певною мірою корелюється з Конституцією України [2, с. 366; 3].

У КПК України можна побачити певні суперечності й неточності в питаннях регламентування судово-експертних досліджень. Наприклад, у гл. 20 законодавець використав термін «залучення експерта», до якого можуть вдаватися як сторона обвинувачення, так і сторона захисту. Водночас, в інших розділах використано термін «призначення експертизи» (зокрема, у ч. 7 ст. 69, ч. 1 ст. 245, ч. 3 ст. 358, ст. 486 КПК). Зазначено, що у ст. 243 КПК «Порядок залучення експерта» ідеться про можливість залучення експерта, а не про порядок реалізації цієї можливості. Законодавець навіть не визначився з назвою процесуального документа, який мають складати учасники кримінального провадження.

У багатьох науковців викликає непорозуміння позиція законодавця щодо визначення процесуальних видів експертиз. Через невідомі причини поза увагою законодавця залишилися додаткова, повторна, комісійна та комплексна експертизи.

Водночас, зазначені види експертиз передбачені в чинних нормативно-правових актах: а) Господарському процесуальному кодексу України (у ст. 42 «Висновок судового експерта» (п. 3 і 4) визначено можливість проведення додаткової та повторної експертизи); б) Кодексу адміністративного судочинства України (ст. 83 «Комісійна експертиза», ст. 84 «Комплексна експертиза», ст. 85 «Додаткова і повторна експертиза»); в) Цивільно-процесуальному кодексу України (ст. 148 «Комісійна експертиза», ст. 149 «Комплексна експертиза», ст. 150 «Додаткова і повторна експертиза»). Така неузгодженість породжує суперечності.

Відповідно до ст. 242—244 КПК України для залучення експерта та проведення експертизи слідчий має винести постанову про призначення експертизи, у якій формулює питання, що потребують вирішення; називає об'єкти, які перебувають у розпорядженні експерта й підлягають дослідженню. Для з'ясування істини у справі необхідно провести такі експертизи: іхтіологічну, судово-ветеринарну, судово-медичну, судово-хімічну, токсикологічну, радіологічну, судово-технічну, судово-технологічну, гідротехнічну, будівельно-технічну, агротехнічну, зоотехнічну, гідрометеорологічну, рибогосподарську та біологічну.

Окремої уваги потребує розвиток судово-екологічної експертизи, поняття якої визначено у ст. 1 Закону України

«Про екологічну експертизу»: «це вид науково-практичної діяльності спеціально уповноважених державних органів, еколого-експертних формувань та об'єднань громадян, яка ґрунтується на міжгалузевому екологічному дослідженні, аналізі і оцінці проектних та інших матеріалів чи об'єктів, реалізація й дія яких може негативно впливати або впливає на стан навколишнього природного середовища і спрямована на підготовку висновків про відповідність запланованої чи здійснюваної діяльності нормам і вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання та відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки» [4, с. 7—11; 5, с. 482—484; 6].

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Харків : Одісей, 2017. 360 с.
2. Щербаковский М. Г. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование : учеб.-практ. пособ. Харьков : Эспада, 2005. 544 с.
3. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Київ : Феміда, 1996. 80 с.
4. Заяць Д. Д., Степанюк Р. Л. Поняття взаємодії у боротьбі зі злочинністю: криміналістичний підхід // Вісник Харківського нац. ун-ту внутр. справ. 2006. Вип. 32. С. 7—11.
5. Одерій О. В. Теорія і практика розслідування злочинів проти довіри : монографія. Харків : Діса плюс, 2015. 528 с.
6. Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень : наказ МВС України від 14.08.2012 р. № 700 // Офіційний вісник України. 2012. № 84. Ст. 3408.

О. Ф. Самойлова,

судовий експерт Харківського НДЕКЦ МВС України, м. Харків, Україна,
e-mail: olgaboginya159@gmail.com

ЕКСПЕРТНА ПРОФІЛАКТИКА ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДОКУМЕНТІВ

Анотація. У статті схарактеризовано поняття «криміналістична профілактика»; зазначено методи та засоби експертно-криміналістичної профілактики. Запропоновано шляхи усунення проблемних питань, які стосуються внесення змін у первинний зміст документів на пластиковій основі.

Ключові слова: технічне дослідження документів, судова експертиза, експертна профілактика.

Abstract. The article describes a general characteristic of the concept of “criminalistic prevention”; methods and means of the expert and criminalistic prevention are indicated. Ways of solving problematic issues which relate to emending in the original content of documents on a plastic basis are proposed.

Keywords: technical examination of documents, forensic examination, expert prevention.

Аннотация. В статье дана общая охарактеризовано понятие «криминалистическая профилактика»; указаны методы и средства экспертно-криминалистической профилактики. Предложены пути устранения проблемных вопросов, касающихся внесения изменений в первоначальное содержание документов на пластиковой основе.

Ключевые слова: техническое исследование документов, судебная экспертиза, экспертная профилактика.

Доволі високий рівень криміналізації різних сфер життєдіяльності сучасного суспільства вимагає перетворень у системі профілактичних заходів, здійснюваних правоохоронними органами, органами державного управління, громадськими організаціями. Запобігання злочинам, усунення причин та умов їх здійснення є важливим завданням правоохоронних органів України. Водночас нерідко для встановлення таких причин та умов необхідні спеціальні знання (зокрема, у галузі судової техніко-криміналістичної експертизи документів). Така діяльність пов'язана з виявленням об'єктів криміналістично-профілактичної дії, а також розробленням і застосуванням специфічних профілактичних заходів, що ускладнюють скоєння нових аналогічних злочинів та припиненням або перериванням злочинної діяльності конкретних осіб.

Розроблення засобів, прийомів і методів профілактичного характеру завжди була предметом наукового пошуку в криміналістиці. Проте, у різні періоди завдання криміналістики щодо профілактики або занадто розширювалися (за